

Az Elektronikus Könyvtárak Kísérleti Projektjének munkacsoportja 1995 májusában Párizsban tartotta első ülését. E projekt a világ minden országa előtt nyitva áll, Franciaországra és Japánra témavezetői feladatok hárulnak.

Az elektronikus világgönyvtár projekt támogatására egy World Wide Web szervert fognak telepíteni a projekt információpolitikai célkitűzéseinek és eseményeinek nyilvántartására, amelybe bármely ország betáplálhatja saját információit. A projekt feladata többek között a digitalizált gyűjtemények bibliográfiai adatbázisának megteremtése és többnyelvű visszakereső eljárásának kialakítása.

Az amerikai munkacsoport magáévá téve az elektronikus könyvtárak fejlesztésével foglalkozó G7 nemzetközi munkacsoport fő elképzeléseit, az alábbiak megfontolását ajánlotta:

- Minden ország szolgáltatson információkat saját elektronikus könyvtári projektjének alakulásáról, elhatározásaitól függően az információkat saját eszközökre, vagy a G7 szerverre telepítve. Mivel az elektronikus könyvtárakkal kapcsolatos információk gyorsan változnak, minden ország tartsa naprakész állapotban őket. Ezek az információk bár a nyílt rendszeren keresztül minden érdekelthez eljuthatnak, csak a tulajdonos ország engedélyével használhatók fel.
- A digitalizált gyűjtemények bibliográfiai adatbázisáról leírtak félreérthetők, ha csak a könyvek és folyóiratok címeit tartalmazó katalógusokra

vonakoztathatók. A nyilvántartásnak fel kell ölelnie más kulturális intézmények, levéltárak stb. anyagairól szóló információkat is. Nem lát-szik azonban megvalósíthatónak mindezeknek egyetlen adatbázisban való összegzése. Minden országnak meg kellene határoznia, milyen módon képes leghasznosabban tájékoztatni digitalizált könyvtári, levéltári stb. forrásairól.

- Miközben elengedhetetlen a többnyelvű visszakereső eszközök kifejlesztése, ugyanakkor további eszközökre van szükség, hogy a globális információs infrastruktúra minden felhasználója képes legyen egész életén át használni a rendszer szolgáltatásait.

Az Egyesült Államok országos információs infrastruktúrájának fejlesztése a globális információs infrastruktúra alapelveinek figyelembevételével halad előre. A kongresszus és a társadalom egyaránt érdekelt a távközlési hálózatok és az elektronikus információs szolgáltatások lehetőségeinek mind gyorsabb és eredményesebb kiaknázásában, hiszen az USA-ban a magánberuházók már nagyobb összegeket fordítottak az országos információs infrastruktúra kiépítésére és hasznosítására.

/FID News Bulletin, 46. köt. 1–2. sz. 1996. p. 37–44./

(Reich György)

Az egyetemes bibliográfiai számbavétel régi és újabb előzményei, jelene és jövője

Alig zárult le az „ösnymtatványok kora”, a kiadványok minél hiánytalanabb „befogására” (regisztrálására), az e befogás szabályainak egységesítésére irányuló törekvés máris megszületett, és számos nagyszerű művet produkált. Közülük itt említést érdemelnek a leghíresebbek, így *Conrad Gesner: Bibliotheca universalis* (1545), *Martin Lipen: Bibliotheca realis unviuersalis omnium materium* (1679–1685), *Christoph Hendreich: Pandectae Brandenburgicae Continentes* (1699), *Theophil Georgi: Allgemeines Europäisches Bücher-Lexikon* (1785). Ez a „vonat” – többek között *Anthony Panizzi* munkásságának közbejöttével – egészen napjainkig vezet, s olyan termékekkel büszkélkedhetik, mint amilyen a *General Catalogue of Printed Books* (British Museum), a *National Union Catalog* (Library of Congress), vagy akár a *Gesamtkatalog der Wiegendrucke*.

Paul Otlet és *Henri Lafontaine* világbibliográfiai elképzelése az egyetemes bibliográfiai számbavétel mai programjait tekintve, immár közvetlenebb előzménynek tekinthető. A mai helyzethez vivő „állomások”: 1950-ben a bibliográfiai szolgáltatások tökéletesítésével kapcsolatos UNESCO-konferencia; 1974-ben az IFLA UBC-programjának „színrelépése”; 1977-ben nemzetközi konferencia a nemzeti bibliográfiákról; 1986-ban az UBC- és az IMP-program egyesítése UBICIM néven (Universal Bibliographic Control and International MARC Program), ami által a bibliográfiai regisztrálás és a bibliográfiai adatok számítógépi cseréje – szerencsés módon – egy „tető alá” került.

Jelenleg, értve ezen az 1992 és 1997 közötti időszakot, az UBICIM az alábbi célok elérését tűzte maga elé:

- a bibliográfiai számbavétel nemzeti szintű rendszereinek és szabványainak fejlesztésével kapcsolatos tevékenységek koordinálása;
- a bibliográfiai adatok nemzetközi cseréjével kapcsolatos szabványok kimunkálását célzó tevékenységek koordinálása;
- a szabványokkal és formátumokkal foglalkozó IFLA-szekciók és -osztályok szakmai tevékenységének támogatása;
- clearing-house funkciók ellátása a szóban forgó területen;
- az UNIMARC-formátum fejlesztése, illetve annak tökéletesítésén munkálkodó szakértők tevékenységének koordinálása;
- a nemzetközi bibliográfiai szabványok és formátumok publikálása, konferenciák és szemináriumok rendezése stb.

Mondhatni: az UBICIM törekvései két kérdés gondozására koncentrálnak. Az egyik az ISBD-szabványok, a másik pedig az UNIMARC-formátum tökéletesítésének és használatának előmozdítása. Az ISBD-szabványok családja ma már igencsak bokros: a standard leírásra vonatkozó normatíván (G) kívül külön-külön változatai vannak a különböző típusú dokumentumok, így a monográfiák (M), az időszak kiadványok (S), a nem könyv jellegű kiadványok (NBM), a zeneművek (PM), a régi nyomtatványok (A), a számítógépes fájlok (CF), a cikkek (CP) és a kartográfiai anyagok (CM) leírásának.

Az UNIMARC vonatkozásában jelentős eredménynek számít az UNIMARC kézikönyv kiadása (1987), az *Universal Format for Authorities* megjelenése (1992), az *International Guide to MARC Databases and Services* (1992) közzététele, továbbá több, a tárgyi feltárást elősegítő módszertani segédlet publikálása.

Az IFLA középtávú terve (Medium Term Programme for 1992–1997) ugyancsak több tenni-

valót tartalmaz az egyetemes bibliográfiai számbavétellel kapcsolatban. Nevezetesen:

- a nemzeti bibliográfiai szolgáltatások minőségének elemzésére alkalmas kritériumok kimunkálása;
- a jól és a kevésbé jól felszerelt nemzeti bibliográfiai ügynökségek munkájában közrejátszó technológiai okok tanulmányozása;
- a retrospektív bibliográfiai regisztráció szabályával kapcsolatos munkálatok folytatása;
- a nemzetközi besorolási adatok egységesítéséhez szükséges szabályok kialakítása;
- az automatizált információs adatbázisok tesztelését lehetővé tevő kritériumok felállítása;
- a besorolási adattárak összekapcsolása;
- a bibliográfiai leírások funkcionális követelményeinek tanulmányozása az online katalógusokban a használói szükségletek szemszögéből;
- a sokjelű és -nyelvű adattárak és leírások vizsgálata;
- az UNIMARC tökéletesítésére vonatkozó kutatások folytatása;
- az UNIMARC-kal kapcsolatos konverziós vizsgálatok elvégzése;
- az UNIMARC-kal foglalkozó állandó bizottság életrehívása;
- az UNIMARC Guidelines for Component Parts befejezése.

Egyébként mindenki meg van győződve arról, hogy a bibliográfiai leírások gépileg olvasható formában való és semmiképpen nem korlátozott áramlása kulcskérdése a nemzetközi és nemzeti bibliográfiai regisztrálásnak és kommunikálásnak.

/KATUŠČÁK, D.: Univerzálna bibliografická registrácia. = Knižnice a informácie, 28. köt. 7. sz. 1996. p. 304–307./

(Futala Tibor)

Cseh ismertetés és értékelés a FID 48. közgyűléséről, konferenciájáról és kongresszusáról

A címben feltüntetett rendezvények ezúttal az ausztriai Grazban zajlottak le 1996. október 21–25-én.

A közgyűlés részleges tisztújítást hajtott végre az éppen százéves szervezetben. Ennek legfontosabb mozzanataként a FID új elnökévé a kanadai *Martha Stone*-t választották meg, mivel az eddigi finn elnök, *Ritva Launo* nem jelöltette magát az elkövetkező négyéves időszakra. Az alelnökök közül a lejárt mandátumú mexikói *Margita*

*Alminda de Ascención*nak újból bizalmat szavaztak, viszont az USA-beli *W. Horton* helyére új személyt emeltek az alelnöki székbe, nevezetesen a norvég *Karl Kalsethet*. (A harmadik alelnök a japán *Yuzuru Fujiwara* maradt, minthogy az ő mandátuma még nem járt le.) Részben a FID Tanácsának személyi összetétele is megújult.

Referált cikkünk külön is szól *Ritva Launo* hatéves elnöki munkásságának eredményeiről. Lezögezi: a FID egész háború utáni történetében